

Op initiatief van Rome

Op 29 juni 1867 werd de herdenking van de marteldood van Petrus en Paulus, 1800 jaar geleden, herdacht. Tegelijkertijd volgden ook zeven heiligverklaringen, waaronder die van de Martelaren van Gorcum.

Ik probeer u met enkele voorbeelden uit oude archieven de sfeer in die dagen te schetsen: 'Het werd een gigantisch feest, ook tijdens de voorafgaande dagen. De koepel en de voorgevel van de Sint Pieter en de zuilengalerij rond het plein waren met vijfduizend lantarens verlicht. Ook elders in de stad was feeëriek verlichting aangebracht en 's avonds was er allerlei vuurwerk. Werden voorheen alleen de bisschoppen uit Europa voor dergelijke festiviteiten gevraagd, nu waren alle bisschoppen uit de hele wereld uitgenodigd; er werden er meer dan vierhonderdvijftig geteld, waaronder tenminste twee uit Australië. Vanuit Nederland waren er bijvoorbeeld pastoors uit de geboorteplaatsen van de Gorcumse martelaren overgekomen (Weert, Oisterwijk) en ook bloedverwanten van de Martelaren waren meegenomen. En zij allen vervulden een functie in de ceremonies. Vanaf vier uur 's morgens vulde de Sint Pieter zich met belangstellenden en tegen zes uur was de basiliek al stampvol'.

Vanaf zeven uur vertrok vanaf één van de binnenplaatsen van het Apostolisch Paleis een processie van alle direct betrokkenen; alle hoogwaardigheidsbekleders en de paus in zijn draagstoel gezeten. Zij trokken

© JOHANNES VAN CAMP / STUDIO ZIEZO

Roy Tepe

via het Sint Pietersplein, dat geheel versierd was met gekleurd zand, naar de basiliek; het passeren daarvan vergde anderhalve uur.

In de basiliek volgde eerst de eigenlijke ceremonie van de heiligverklaring, uiteindelijk resulterend in de verklaring van de paus dat de betreffende personen zouden worden toegevoegd aan de lijst van heiligen. Kanonschoten, afgevuurd van de Engelenburcht klonken en alle kerken in Rome luidden gedurende één uur de klokken.

Daarna volgde de Pausmis, waarvan twee onderdelen de aandacht vroegen:

1. Voor elke heiligverklaring werden de paus offergaven aangeboden, waaronder drie kooien met twee duiven, twee tortelduiven en verschillende andere vogels. Dat gebruik ging terug op een heiligverklaring in 1391 om op symbolische wijze de onschuld, de getrouwheid en de heilige vrijheid voor te stellen.
2. Tijdens het offertorium werd een speciaal gecomponeerd muziekstuk uitgevoerd door vierhonderd zangers, afkomstig uit alle kerken in Rome. De zangers stonden verspreid in de kerk, sopranen in de koepel, zij klonken als 'de stem van engelen'. Na afloop klonk

luid applaus wat heel ongebruikelijk was in die tijd. Helaas is de bladmuziek daarvan niet meer te vinden, anders had het nu opnieuw geklonken in deze tijd.

Ook in Nederland werd de heiligverklaring gevierd en wel in het zuidelijk deel van ons land. In Brielle, maar ook in andere plaatsen, was de viering van 9 juli 1867 'bijzonder luisterrijk'. Tot op vandaag herdenken wij in Brielle de Martelaren, jaarlijks rond 9 juli in de Bedevaatskerk.

ROY TEPE

GASTCONSERVATOR GORCUMS MUSEUM

Kunstexpositie met jongeren

Op 9 juni opende wethouder W. Borgonjen van de gemeente Brielle een bijzondere tentoonstelling in de Bedevaatskerk. In samenwerking met de Kunstkring Voorne hebben voor de tweede keer zo'n acht leerlingen van het Penta College CSG Bahûrim zich verdiept in het thema 'Wie of wat is heilig (voor jou of jouw omgeving)?' De wethouder sprak in zijn openingswoord over de verschillende betekenissen van het woord 'heilig'. De heer J. Holwerda, directeur van de school, stelde in zijn toespraak o.a. de vraag 'Is er nog wel iets heilig vandaag getuige de aanslagen die plaatsvinden, en het vele onrecht dat je om je heen ziet gebeuren?' Wij allen (ouders, opvoeders en de school) echter hebben de taak om de jeugd waarden, die heilig zijn, bij te brengen, voor te houden en voor te leven. De tentoonstelling, in de zijgangen van de Bedevaatskerk, is in de maanden juli en augustus dagelijks van 13.00 uur tot 17.00 uur te bezichtigen.

HENK LUGTENBURG

Bijzondere bruiklenen in Brielle

In het Historisch Museum Den Briel wordt de vaste presentatie over de Martelaren van Gorcum uitgebreid met een tijdelijke tentoonstelling van bijzondere bruiklenen van het Streekarchief Voorne-Putten, de Koninklijke Bibliotheek, Museum Catharijneconvent, het Sint-Janscentrum, het Gorcums Museum en de Bedevaatskerk. En uit het buitenland: De Mindere Museum te Sint-Truiden, het M-Museum te Leuven en de Universiteit Leuven. Er rijdt een gratis paardentram tussen het museum en de Bedevaatskerk.

'Met het publieksprogramma worden niet alleen de historische feiten herdacht, maar wordt ook beoogd een bijdrage te leveren aan de bewustwording van de noodzaak van onderlinge verdraagzaamheid en tolerantie', zegt Marijke Holtrop, hoofd Historisch Museum Den Briel.

Wereldwijde verering en gebrandschilderde ramen in Gorcum

Het Gorcums Museum heeft een vaste expositie die uit drie delen bestaat: over wie de Martelaren waren en wat hen is overkomen, over de verering van de Martelaren in Gorinchem zelf, met als hoogtepunt een deel van de gebrandschilderde ramen uit de voormalige rooms-katholieke kerk in de Haarstraat. En in het derde, wisselende deel gaat het over de verering van de Martelaren in Europa en de rest van de wereld. Tot in Mexico, Chili, Ecuador, Brazilië, Guatemala en de Filipijnen zijn de Nederlandse Martelaren van Gorcum bekend. Te zien zijn reproducties van schilderijen en prenten uit die verre landen.

In beide musea zijn rondleidingen. In juli en augustus is de Bedevaatskerk dagelijks geopend. Er is elke donderdag om 16.00 uur een eucharistieviering met biechtgelegenheid van 15.15 - 15.45 uur.

Nieuwe website Bedevaartskerk

De website van het Bedevaartsoord HH. Martelaren van Gorcum is vernieuwd. 'We gedenken dit jaar dat 150 jaar geleden de Martelaren van Gorcum heilig zijn verklaard', vertelt algemeen econoom John Bakker. Hij is lid van de Bisschoppelijk Brielse Commissie die de zorg heeft voor het goed beheer van het heiligdom. 'Goed beheer is niet alleen het goed in stand houden van de opstallen van het heiligdom, van Bedevaartskerk tot Ommegang, maar het betekent ook het blijvend onder de aandacht brengen van het heiligdom bij de mensen. Eenieder die interesse heeft in deze unieke plek met de zo bijzondere geschiedenis van de

negentien geestelijken die hun leven hebben geven, kan nu de weg daarnaartoe nog beter vinden. De nieuwe website ontsluit het heiligdom in de hoop dat velen, om welke reden dan ook, gemotiveerd worden om een bezoek te brengen aan deze zo speciale plek.' Vaderlandse geschiedenis en hedendaags geloof komen hier samen. 'Het heiligdom is een historische plaats. In de kerk kun je je laten raken door de sfeer van stilte en gebed en je kunt je even losmaken van de drukke buitenwereld wanneer je een bezoek brengt aan de Ommegang. Kijkend op de website ben je als het ware reeds ter plaatse in Brielle en dat is heel mooi', aldus John Bakker.

De website bevat korte informatie over de geschiedenis, een agenda, nieuws en een contactmogelijkheid. Bezoek de website www.martelarenvangorcum.nl

Wie zijn de Martelaren van Gorcum?

Negentien mannen stierven in de nacht van 8 op 9 juli 1572 door ophanging in een turfschuur net buiten Brielle door de hand van de geuzen. Allen waren mannen van de Kerk en wisten dat ze voor hun katholieke geloof moesten sterven.

Het waren elf franciscanen, een dominicaan, twee norbertijnen, een

augustinier koorheer en vier wereldheren. We kennen ze allemaal bij

naam. In herkomst, sociale afkomst, leeftijd en karakter verschilden ze behoorlijk. De franciscaan Willehad de Deen was een wijze, onverstoerbare, hoogbejaarde man die eerder voor zijn geloof uit zijn vaderland Denemarken gevlucht. Zijn medebroeder Jeroen de Weert was een ijzervreter, die de gevaarlijke bedevaart naar het Heilig Land had gemaakt en vlak voor zijn dood nog de protestantse predikant schopte. Jacob Lacops, één van de twee norbertijnen, was eerder een tijd uit het klooster gegaan en protestant geworden, maar was na een paar jaar teruggekeerd. Andries Wouters, de pastoor van Heinenoord kon de doodsangst doorstaan om als martelaar te sterven. Govaart van Duynen was een gewetensvolle priester die in het verleden een crisis had doorgemaakt en een eenvoudige indruk maakte.

Al deze mensen, met hun kracht en hun zwakheden, waren wekenlang op God en op elkaar aangewezen onder de extreme druk van lichamelijke

mishandeling en uitputting en van mentale foltering door vernedering, bespottung, onzekerheid en doodsdreiging. Sommigen hebben het niet uitgehouden en zijn afgehaakt. In de groep van negentien die tot de dood hebben volgehouden ontpopten zich twee tot leiders. Nicolaas Pieck, de overste van de franciscanen, gaf een voorbeeld aan iedereen door zijn innerlijke rust en door zijn onverzettelijkheid. Toen twee bloedeigen broers hem wilden overhalen om zich in ieder geval kritisch tegenover de paus te tonen om zijn eigen leven te redden, gaf hij niet toe. Een rots in de branding was ook de pastoor van Gorcum, Leonard van Veghel. Moedig, welbespraakt en intelligent ging hij de discussie met zijn tegenstanders aan. Met deze twee voorop hebben alle negentien hun kruis kunnen opnemen toen het in hun leven kwam en zijn Jezus gevolgd tot aan hun Calvarie in de turfschuur bij Brielle.

BEN HARTMANN

Martelaren van Gorcum

Bedevaartskerk

In de Tachtigjarige oorlog werd op 1 april 1572 Den Briel ingenomen door de Watergeuzen. In de nacht van 8 op 9 juli van dat jaar werden negentien priesters en religieuzen opgehangen in een turfschuur bij het Elisabethklooster, omdat zij standvastig trouw bleven aan hun geloof en aan de paus. Op 14 november 1675 zijn deze Martelaren van Gorcum zalig verklaard. Op 29 juni 1867 vond hun heiligverklaring plaats.

In de 19e eeuw is een houten kapel gebouwd met een Ommegang, waar jaarlijks rond 9 juli tijdens de Nationale Bedevaart een processie wordt gehouden. In de Ommegang staat een koepelvormig monument (ciborium) met een hardstenen rand, die aangeeft waar de turfschuur heeft gestaan. De stenen kerk is op 29 april 1932 in gebruik genomen als vervanging van de houten kapel. Binnen staan negentien houten beelden van de Martelaren. De kerk heeft twee processiegangen met een expositie over de geschiedenis van het heiligdom.

Klokgelui

Tegenwoordig luiden er op initiatief van bisschop Van den Hende drie prachtige klokken in Brielle ter ere van de heilige Martelaren van Gorcum. Voor de klokken is in 2016 een nieuwe klokkenstoel vervaardigd. De grootste klok is gegoten in 1946 en draagt de naam *Maria*, vernoemd naar de moeder Gods. De tweede klok heet *Martinus*, naar de eerste bisschop van Rotterdam, monseigneur Martinus Jansen. De derde klok heet *Paulus*, vernoemd naar paus Paulus VI. Door het jaar heen komen jong en oud naar het Bedevaartsoord. Op verzoek worden speciale rondleidingen georganiseerd. Tijdens de Nationale Bedevaart in juli kan Brielle rekenen op

zeker duizend pelgrims uit binnen- en buitenland die de dag beginnen met een pontificale eucharistieviering.